[2018] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 641

ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਕਾਲੀਦਾਸ ਪਟੇਲ

ਬਨਾਮ

ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ

(2018 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 265-266)

12 ਫਰਵਰੀ, 2018

[ਕੁਰੀਅਨ ਜੋਸਫ਼ ਅਤੇ ਅਮਿਤਾਵ ਰਾਏ, ਜੇਜੇ.]

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860:

ਧਾਰਾ.201 ਕੀ ਮੁੱਖ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਫੜਿਆ ਗਿਆ: ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਸਬੂਤ ਗਾਇਬ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗਾਇਬ ਹੋਣ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ - ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ੱਕ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਨੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਬੂਤ ਗਾਇਬ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਧਾਰਾ 201 - ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ - ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਫਾਂਸੀ ਲਗਾ ਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਭਰਾ ਨੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤੇ - ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਧਾਰਾ 498A ਅਤੇ ਧਾਰਾ 201 ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 498A ਅਤੇ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 498A ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ: ਨਾ ਤਾਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 202 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ, ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਗਾਇਬ ਕਰਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਮ੍ਰਿਤਕ

ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਲਾਸ਼ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ - ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ:

1. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਭਰਾ (ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਹੈ) ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵੱਲੋਂ ਛੱਡੇ ਗਏ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਨੋਟ ਦਾ ਵੀ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਸਾਰਾ ਦੋਸ਼ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ-16 ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ ਇਕੱਲਾ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਤਸ਼ੱਦਦ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 498A ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੀ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਕੋਈ ਕੇਸ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਕੋਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 202 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 20] [651-B-E]

2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 202 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਬੂ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੀ ਉਸੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 22, 23] [651-G-H; 652-A-B]

2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 202 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਣਜਾਣ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਬੂ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੀ ਉਸੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 22, 23] [651-G-H; 652-A-B]

ਹਨੂਮਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ (1994) ਸਹਾਰਾ 2 ਐਸਸੀਸੀ 39; ਪਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ AIR 1952 SC 354: [1952] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 94; ਸੁਲੇਮਾਨ ਰਹਿਮਾਨ ਮੁਲਾਨੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ AIR 1968 SC 829: [1968] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 515; ਰਾਮ ਸਰਨ ਮਹਤੋ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (1999) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 486: [1999] 2 ਸਪੁਰਦਗੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 250; V.L. Tresa ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ (2001) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 549 [2001] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 973; ਸੁਖਰਾਮ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (2007) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 502: [2007] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 44; ਸੂ ਵਿਜਯਾ @ ਬੇਬੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (2003) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 296: [2003] 3 ਸਪੁਰਦਗੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 340; ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਦੇਸ਼ਾ (2007) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 35: [2007] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 757; ਹਨੂਮਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ (1994) ਸਪੁਰਦਗੀ 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 39- 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਲਾਵਤੀ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ AIR 1953 SC 131: [1953] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 546 ਵੱਖਰਾ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ

[1952] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 94 '	ਤੇ ਨਿਰਭਰ	ਪੈਰਾ 7
[1953] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 546	ਵੱਖਰਾ	ਪੈਰਾ 7
[1968] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 515	'ਤੇ ਨਿਰਭਰ	ਪੈਰਾ 7
[1999] 2 ਸਪੁਰਦਗੀ। ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 250	ਤੇ ਨਿਰਭਰ	ਪੈਰਾ 11
[2001] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 973	ਤੇ ਨਿਰਭਰ	ਪੈਰਾ 12
[2007] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 44	ਤੇ ਨਿਰਭਰ	ਪੈਰਾ 13
[2003] 3 ਸਪਲਾਈ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 340	ਤੇ ਨਿਰਭਰ	ਪੈਰਾ 13
[2007] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 757	ਤੇ ਨਿਰਭਰ	ਪੈਰਾ 14

(1994) ਸਪਲਾਈ 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 39 ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪੈਰਾ 21

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2018 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 265-266

1995 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 939 ਦੇ ਨਾਲ 1995 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1132 ਵਿੱਚ ਗੁਜਰਾਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਦੇ 16.12.2015 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਪੀ. ਬੀ. ਸੁਰੇਸ਼, ਵਿਪਿਨ ਨਾਇਰ, ਅਭੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ।

ਡੀ. ਐਨ. ਰੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹੇਮੰਤਿਕਾ ਵਾਹੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੇਸਲ ਵਾਹੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ੋਧਿਕਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ।

ਕੁਰੀਅਨ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਮਹਿਸਾਣਾ (ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ) ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਆਈਪੀਸੀ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 498ਏ ਅਤੇ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। A ਧਾਰਾ 498ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਅਤੇ 1,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਡਿਫਾਲਟ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ 500/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਡਿਫਾਲਟ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

3. ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਫਾਂਸੀ ਲਗਾ ਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਇਹ ਘਟਨਾ 26.12.1990 ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਭਰਾ, ਜੋ ਕਿ ਪੇਸ਼ੇ ਤੋਂ ਡਾਕਟਰ ਹਨ, ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ 01.04.1991 ਨੂੰ ਕਾਦੀ ਵਿਖੇ ਨਿਆਂਇਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ। ਇਸਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 304B, 306, 498A ਅਤੇ 201 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 120B ਅਤੇ ਦਾਜ ਮਨਾਹੀ ਐਕਟ, 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਸੱਤ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। 12.09.1995 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ, ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 498A ਅਤੇ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਪਰ ਸੱਤ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

4. 1995 ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਸਾਲ 2015 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਅਤੇ, ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 498A ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਰਾਜ਼, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ।

5. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ।

6. ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਈ ਦਲੀਲਾਂ ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 498ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁੱਖ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

7. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਪਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ[1], ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਲਾਵਤੀ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ[3], ਅਤੇ ਸੁਲੇਮਾਨ ਰਹਿਮਾਨ ਮੁਲਾਨੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ[3] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

8. ਪਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਉੱਪਰ), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ:

"14. ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, - ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਕਿ ਇਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, - ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਇਸਦੇ ਸਬੂਤ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਸੇ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।"

9. ਕਲਾਵਤੀ (ਉਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਦਦਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਤੱਥ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਅਜੀਬ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਲਾਵਤੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ।

10. ਪਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਉੱਪਰ) 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸੁਲੇਮਾਨ ਰਹਿਮਾਨ (ਉੱਪਰ) ਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ:

"6. ਧਾਰਾ 201 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 2 ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 1 ਦੀ ਧਾਰਾ 304-ਏ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 1 ਨੂੰ ਉਸ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਪਾਏ ਗਏ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 201 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 2 ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜੇਕਰ

ਏਆਈਆਰ 1952 ਐਸਸੀ 354

2 ਏਆਈਆਰ 1953 ਐਸਸੀ 131

3 ਏਆਈਆਰ 1968 ਐਸਸੀ 829

ਧਾਰਾ 304-ਏ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 1 ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ, ਧਾਰਾ 201 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ, ਇਸਦੇ ਸਬੂਤ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਪਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੇਖੋ। "

ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੈਰਾ 6 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣ ਨੂੰ ਉਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

11. ਰਾਮ ਸਰਨ ਮਹਤੋ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਲਾਵਤੀ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਪਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਸੁਪਰਾ) 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਪੈਰਾ-13 ਤੋਂ 15 ਤੱਕ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਮੁੱਖ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਲਈ:

"13. ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਖੁਦ ਮੁੱਖ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਅਪਰਾਧ ਦਾ

ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੋ ਆਧਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰੇ। ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇਹ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਨ। ਤਦ ਹੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

14. ਉਪਰੋਕਤ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ-ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ 1952 ਵਿੱਚ ਪਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ:

---

*(1999) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 486

"ਧਾਰਾ 201, ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨਾ ਕਿ ਇਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਇਸਦੇ ਸਬੂਤ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਝੂਠਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।"

15. ਇਹ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਇੱਕ ਨੋਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਦੇ ਖ਼ਤਰੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ। ਕਲਾਵਤੀ ਬਨਾਮ ਐਚ.ਪੀ. ਸਟੇਟ ਆਫ਼ ਐਚ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਧਾਰਾ 201 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤ ਰਸਤਾ ਇਸ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਨਾਥੂ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਸਟੇਟ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੁਹਰਾਈ ਹੈ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 575, ਪੈਰਾ 1)

"ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।"

12. ਵੀ. ਐਲ. ਟ੍ਰੇਸਾ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੈਰਾ

12 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ:

"12. ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤੱਤ ਉਭਰਦੇ ਹਨ:

(1) ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ;

(II) ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(III) ਧਾਰਾ 201 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ

_____

(2001) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 549

ਸਬੂਤ ਗਾਇਬ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਅਪਰਾਧ ਬਾਰੇ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ; ਅਤੇ

(IV) ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।"

13. ਸੁਖਰਾਮ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਲਾਵਤੀ (ਸੁਪਰਾ), ਪਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਸੁਪਰਾ), ਸੁਲੇਮਾਨ ਰਹਿਮਾਨ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਵੀ.ਐਲ. ਟ੍ਰੇਸਾ (ਉੱਪਰ) ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤਾਂ ਬਾਰੇ ਪੈਰਾ 18 ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:

"18. ਧਾਰਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੈਰੇ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਿਧਾਂਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਪੈਰੇ ਹਰੇਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਧਾਰਾ 201 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ, ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤੱਤ ਹਨ: (i) ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ; (ii) ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; (iii) ਉਕਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਸਬੂਤ ਗਾਇਬ ਕੀਤੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ; ਅਤੇ (iv) ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਇਸ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਝੂਠਾ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ

ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅਤੇ ਇਕਲੌਤਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 201 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸ਼ੱਕ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਇੰਨੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਸਕੇ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧੀ, ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਜਾਂ ਅਣਜਾਣ, ਨੂੰ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਬੂਤ ਗਾਇਬ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।"

ਸੈ ਵਿਜਯਾ @ ਬੇਬੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ' ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੀ. ਐਲ. ਟ੍ਰੇਸਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਖਾਸ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਲਈ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਇਸਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ "ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ, ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ।"

(2007) 7 ਐਸਸੀਸੀ 502 , (2003) 8 ਐਸਸੀਸੀ 296

14. ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਦੇਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੈ ਵਿਜੈ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਵੀ. ਐਲ. ਟ੍ਰੇਸਾ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ:

"9. ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 201 ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਭਾਵੇਂ ਮੁੱਖ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਪਿਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਵੀ. ਐਲ. ਟ੍ਰੇਸਾ ਅਤੇ ਸੋ. ਵਿਜੈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ..."

15. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਸਬੂਤ ਗਾਇਬ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗਾਇਬ ਹੋਣ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ੱਕ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਬ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਪਰਦਾ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਪਰਾਧੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਖੁਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ।

16. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਜਾਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਦੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਕੀ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

17. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਾਫ਼ੀ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੈਰਾ-16 ਵਿੱਚ, ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਖੋਜ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਹੈ:

"16....ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪੂਰਾ ਮਾਮਲਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਬਹੁਤ ਸ਼ੱਕੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੇ ਪੀਐਮ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਤੋਂ ਮਾਮੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੈਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਪਤੀ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਤੀ ਨੇ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੰਗਲੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਸ਼ੱਦਦ ਹੈ

---

* (2007) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 35 8

ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਲਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ 0-1 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਚਿੱਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਵੱਲੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲੀਲਾ 'ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਵੀ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 498(ਏ) ਅਤੇ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।"

18. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 498ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਲਈ:

ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਕਾਲੀਦਾਸ ਪਟੇਲ ਬਨਾਮ ਦ ਸਟੇਟ ਆਫ ਗੁਜਰਾਤ [ਕੁਰੀਅਨ, ਜੇ.]

"5... ਅਸੀਂ ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਵੀਨਤਮ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਨਰ-ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਘਟਨਾ ਦੇ ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਕੋਈ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਮੰਨਿਆ ਕਿ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੁਰੰਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਕਤ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨ ਹਨ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 498ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਆਨੰਦਜੀਵਾਲਾ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਦਾਜ ਦੀ ਘਾਟ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ 1 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 498A ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

19. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

20. ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਭਰਾ (ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਹੈ) ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੇ ਗਏ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਨੋਟ ਦਾ ਵੀ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਸਾਰਾ ਦੋਸ਼ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਲਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ-16 ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ ਇਕੱਲਾ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਤਸ਼ੱਦਦ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 498A ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੀ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਤੱਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਕੋਈ

ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਕੋਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 202 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

21. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹਨੂੰਮਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਸੀ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਗਾਇਬ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। 22. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 202 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਣਜਾਣ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਲਾਸ਼ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

23. ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਸਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੇਵਿਕਾ ਗੁਜਰਾਲ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

<u>ਡਿਸਕਲੇਮਰ :-</u> ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ